

בס"ד, א' ניסן התשפ"ו

מנחות ס"ז – חיוב חלה בהקדש ובגוי, וסדר הקרבת העומר

שאלות:

1. אורן לא רוצה להפריש חלה, יש לו אפשרות חוקית לעשות את זה?

חיוב חלה בהקדש ובגוי

בהמשך לדף הקודם, שם ראינו ששארית הקמח של העומר (שלא השתמשו בו לעשרון) חייבת בחלה כי גלגול העיסה (הלישה) נעשה אחרי שהקמח כבר נפדה והיה חולין. הגמרא דנה מתי חלה חובת הפרשת חלה על עיסה שהוקדשה או שהייתה ביד גוי.

○ המשנה במסכת חלה אומרת לגבי עיסה של הקדש:

▪ שאם אישה הקדישה את העיסה ופדתה אותה לפני הגלגול (הלישה) – היא חייבת בחלה, כי הגלגול (זמן החיוב) נעשה כשהיא חולין. וגם אם הקדישה אחרי הגלגול ופדתה – היא חייבת, כי החיוב כבר חל עליה קודם.

▪ אבל, אם הקדישה לפני הגלגול, והגזבר של ההקדש הוא זה שגלגל אותה – העיסה פטורה מחלה לעולם, כי בשעת החיוב היא הייתה פטורה בשל היותה הקדש.

○ גלגול עיסה על ידי גוי: **רבא** מסתפק האם גלגול של גוי פוטר מחלה, בדומה למחלוקת התנאים ב"מירוח גוי" שהוא גמר מלאכה לעניין המעשרות.

▪ השאלה היא בדעת **רבי מאיר ורבי יהודה**: כמו שראינו, הם מחייבים במעשר תבואה שמירח אותה גוי. הגמרא מסבירה שהם לומדים את זה מהכפילות בפסוקים שכתוב "דַגְגָן". פסוק אחד ממעט דגן של הקדש, וכתוב עוד פעמיים 'דגן' למעט לכאורה דגן של גוי. כיוון שיש כאן "מיעוט אחר מיעוט" – זה בא לרבות, ולכן הגוי חייב במעשר.

▪ השאלה היא מה הדין בחלה: לגבי חלה כתוב פעמיים "עֲרִיסְתִּיכֶם". פעם אחת לומדים מזה את שיעור העיסה החייבת (כשיעור העומר שבמדבר), והפעם השנייה באה למעט גלגול גוי.

האם **רבי מאיר ורבי יהודה** יגידו שכאן המיעוט השני פוטר את הגוי? או שאולי הם ילמדו "גזירה שווה" מהמילה "ראשית" המופיעה גם בתרומה וגם בחלה, ויחייבו גלגול גוי כמו במירוח גוי?

○ **רבא** התפלל שיזכה לראות את הפתרון לבעיה בחלומו. ולאחר מכן הציע פתרון: מי שמחייב במירוח גוי (**רבי מאיר ורבי יהודה**) יחייבו גם בגלגול גוי, ומי שפוטר שם – יפטור כאן.

▪ **רב פפא ורבינא** הקשו על **רבא** משתי ברייתות שמהן ניתן לדייק שגם אם הגוי חייב בתרומה (כדעת **רבי מאיר ורבי יהודה**), הוא עדיין פטור מחלה. משמע שגם לדעתם גלגול גוי פטור.

○ **רבא תירץ** שהברייתות האלו הן בשיטת **רבי יוסי ורבי שמעון** (שפוטרים גוי), ומה שמשמע שם שהגוי חייב בתרומה – זה רק מדברי חכמים.

- חכמים גזרו שמירוח גוי יחייב במעשר משום "בעלי כיסים" – עשירים שעלולים למכור את תבואתם לגוי רק כדי שהוא ימרח אותה ויפטור אותם ממעשר.
 - אז למה לא גזרו בחלה? בחלה לא היה צורך לגזור, כי מי שרוצה להערים ולהיפטר מחלה יכול לעשות את זה בקלות ובצנעה על ידי אפיית עיסה קטנה (פחות מחמישה רבעים של קב של קמח). זאת בניגוד לתבואה, שם הערמה (כמו הכנסה דרך הגג) היא מפורסמת ומבזה ("זילא ביה מילתא"), ולכן אנשים היו עלולים להעדיף את הפתרון של מכירה לגוי, ולכן גזרו על האפשרות הזו דווקא במעשר.
2. ששון שכח לבדוק את החמץ בערב פסח הוא יכול לבדוק בחול המועד?

סדר הקרבת העומר

- המשנה מתארת את סיום סדר הקרבת העומר. אחרי שהוציאו את עשרון הסולת המובחר, הכהן מבצע את הפעולות הבאות במקדש:
- נותן שמן ולבונה בכלי, ואחר כך שם על זה את הסולת, ואחר כך יוצק שוב שמן ובולל אותם יחד, ובסוף שם על זה את שיירי השמן (עיין תוספות).
 - לאחר מכן הוא מניף את המנחה (תנופה) ומגיש אותה לקרן הדרומית-מערבית של המזבח (הגשה).
 - קומץ את המנחה ומקטיר את הקומץ והלבונה על המזבח.
 - שארית המנחה נאכלת לכהנים.
- מיד אחרי הקרבת העומר בט"ז בניסן, השווקים בירושלים היו מתמלאים בקמח וקלי (תבואה קלויה) מהתבואה החדשה ("חדש"), שהותרה לאכילה רק באותו רגע.
- רבי מאיר אומר שהכנת התבואה הזאת מראש נעשתה "שלא ברצון חכמים". לדעתו חכמים חששו שאם האדם יכין את הקמח והקלי בביתו לפני שהוקרב העומר, הוא עלול לשכוח ולאכול מהם בטעות לפני זמן ההיתר.
 - רבי יהודה חולק וסובר שהדבר נעשה "ברצון חכמים", והם לא חששו לתקלה כזאת.
- הגמרא מקשה על רבי יהודה מסתירה בדבריו בהלכות פסח: חכמים סוברים שאם אדם לא בדק בערב פסח את החמץ, הוא יכול לבדוק בתוך הפסח עצמו.
- אבל רבי יהודה חולק וסובר שאסור לבדוק חמץ לאחר שהגיע זמן איסורו (משעה שישית בערב פסח ואילך), מחשש שתוך כדי העיסוק והבדיקה האדם ישכח ויאכל מהחמץ. אם כן, למה בעניין "חדש" הוא לא חושש שהאדם יבוא לאכול ממנו בזמן ההכנה המוקדמת?
- רבה מתרץ שיש הבדל בין חמץ לבין "חדש":
בחמץ, אדם רגיל לאכול חמץ כל השנה, ולכן יש חשש גדול שהוא יאכל ממנו מתוך הרגל ברגע של חוסר תשומת לב.
אבל ב"חדש", מדובר בתבואה שעד עכשיו הייתה אסורה לגמרי. ולא קיים חשש משמעותי שאדם יטעה לגביה.